

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Απάντηση στις προκλήσεις - Θέσεις για τα μεγάλα μέτωπα μιας κυβερνητικής πολιτικής

VIII. Η πρόκληση των μεταρρυθμίσεων

5. Οι πολλαπλές όψεις του κράτους

Σχολιάστε το Εκτυπώστε το

Μέγεθος γραμματοσειράς:

Το κράτος, ο ρόλος, η συγκρότηση και οι λειτουργίες του και κυρίως η έκταση του, είναι ο πυρήνας κάθε μεταρρυθμιστικής στρατηγικής. Θεωρώ συνεπώς αναγκαίο να καταγραφούν οι πιο βασικές από τις πολλαπλές όψεις του κράτους:

α. **Το κράτος ως έννομη τάξη**, δηλαδή ως σύστημα ρυθμίσεων που περιλαμβάνει το σύνταγμα, το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο και το σύνολο της εθνικής νομοθεσίας, καθώς και τους θεσμούς που ελέγχουν την εφαρμογή των ρυθμίσεων αυτών, επιλύουν τις διαφορές και επιβάλλουν κυρώσεις, δεν καταλαμβάνει μόνο τη δημόσια διοίκηση και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, αλλά και την αυτοδιοίκηση, τις ανεξάρτητες αρχές και τη δικαιοσύνη, την καθ'είδην αυτοδιοίκηση (επιμελητήρια, επιστημονικοί σύλλογοι, κ.ο.κ.), την κοινωνία των πολιτών (σύλλογοι, ιδρύματα, αστικές εταιρείες κ.ο.κ.), την αγορά και τις λειτουργίες της. Ακόμη και οι πρωτοβουλίες «απορρύθμισης» και «αυτορρύθμισης» που μεταφέρουν αρμοδιότητες στους ίδιους τους κοινωνικούς εταίρους ή διευκολύνουν την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών (π.χ. θεσμοί διαιτησίας, επιτροπές και κώδικες δεοντολογίας, ενδιάμεσοι φορείς), εξαρτώνται από το κράτος ως διαχειριστή της έννομης τάξης. Χωρίς συνεπώς το κράτος και τους θεσμούς του, άρα χωρίς πολιτικές πρωτοβουλίες και αποφάσεις που ανοίγουν τις δυνατότητες αυτές, τίποτα δεν μπορεί να προκύψει, όχι μόνο σε εθνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, εφόσον και οι σημαντικές ευρωπαϊκές και διεθνείς αποφάσεις είναι έντονα διακρατικού χαρακτήρα.

β. **Το κράτος, ως θεσμική συγκρότηση**, δεν περιλαμβάνει μόνον την κεντρική κυβέρνηση και την κεντρική διοίκηση, αλλά και όλα τα επίπεδα αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης. Η συνεπής εφαρμογή της αποκεντρωμένης και αποκεντρωτικής λειτουργίας του κράτους και η συνεχής ενίσχυση της αυτοδιοίκησης προϋποθέτει επίσης πολιτικού χαρακτήρα αποφάσεις και πρωτοβουλίες και αντίστοιχη αναδιάταξη του πολιτικού συστήματος της χώρας και πρωτίστως των κομμάτων και του κομματικού συστήματος καθώς αυτό οφείλει να αποδεχθεί την αλλαγή των σχέσεων και την ανακατανομή των αρμοδιοτήτων, αλλά και των ευθυνών.

γ. **Το κράτος, ως ο κατεξοχήν μακροοικονομικός και δημοσιονομικός παράγων** βρίσκεται αναμφίβολα στο επίκεντρο κάθε οικονομικής, άρα και μεταρρυθμιστικής πολιτικής. Ο ρυθμιστικός ρόλος του κράτους δεν είναι όμως μόνον κανονιστικός /νομοθετικός. Αυτή άλλωστε η διάσταση ήδη σημειώθηκε καθώς αφορά το κράτος ως έννομη τάξη. **Ο πλήρης ρυθμιστικός ρόλος του κράτους περιλαμβάνει και την εγγυητική και την παροχική και κυρίως την αναδιανεμητική του λειτουργία**, εφόσον το ζητούμενο είναι ένα δημοκρατικό κοινωνικό κράτος δικαίου που μεριμνά για την ανάπτυξη αλλά και την κοινωνική συνοχή και δικαιοσύνη. Εξίσου σημαντική σε αυτή την κατηγορία είναι η θεσμική, δηλαδή η νομοθετική και διοικητική υποστήριξη του μοντέλου ανάπτυξης της χώρας και όλων των επιμέρους περιφερειακών και κλαδικών πολιτικών. Το αναπτυξιακό πρόβλημα της χώρας είναι πρωτίστως θεσμικό, διοικητικό και πολιτικό. Πρόβλημα πολιτικής υποστήριξης της οικονομίας.

δ. **Το κράτος ως μέγεθος της δημόσιας δαπάνης** είναι ίσως και η πιο παραπλανητική από τις όψεις του κράτους, καθώς πολλοί θεωρούν ότι αυτή ταυτίζεται ουσιαστικά με το εύρος του δημόσιου τομέα, με το κράτος ως άμεσο παραγωγό αγαθών και υπηρεσιών μέσω κρατικά ελεγχόμενων οικονομικών φορέων και κυρίως δημοσίων επιχειρήσεων. Πρόκειται όμως για δύο διαφορετικά πράγματα. Η δημόσια δαπάνη ως κοινωνική δαπάνη και ως πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων είναι ο βασικός μοχλός της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας μιας ευρωπαϊκής οικονομίας που θέλει να είναι ανταγωνιστική και συγχρόνως συνεκτική, δηλαδή θέλει να σέβεται το κεκτημένο του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου και να ανταποκρίνεται στις αναπτυξιακές προκλήσεις της σημερινής εποχής. Οι αυξημένες δημόσιες δαπάνες για την παιδεία, την υγεία, την

πρόνοια, το ασφαλιστικό σύστημα στο πλαίσιο (της τριμερούς χρηματοδότησης του), την έρευνα και την τεχνολογία, την στήριξη του εισοδήματος των κατοίκων της υπαίθρου, την διασφάλιση ενός εγγυημένου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για όλους, την κατάρτιση και την επιμόρφωση, την προώθηση της απασχόλησης, την ανάπτυξη πολιτιστικών και αθλητικών υποδομών και λειτουργιών, την διαμόρφωση εγγυήσεων ασφάλειας, την αντιμετώπιση των κινδύνων από φυσικές καταστροφές και έκτακτα γεγονότα, την κάλυψη των αναγκών άμυνας της χώρας κ.ο.κ. δεν περιγράφουν ένα κράτος - λεβιάθαν που παραβιάζει τη λειτουργία των αγορών και διαστρέφει τον αναπτυξιακό προσανατολισμό της οικονομίας, αλλά ένα κράτος που σέβεται το ρυθμιστικό, εγγυητικό και αναδιανεμητικό του ρόλο. Οι αυξημένες κοινωνικές δαπάνες και οι δημόσιες επενδύσεις που διαμορφώνουν και εκσυγχρονίζουν τις υποδομές της χώρας και λειτουργούν ως προωθητής της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας της εθνικής οικονομίας, δεν είναι ούτε ένδειξη κρατισμού, ούτε εκδήλωση συντηρητισμού, προστατευτισμού και παρεμβατισμού.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει από την άποψη αυτή η προσπάθεια εφάπαξ αναπροσαρμογής προς τα πάνω του ΑΕΠ κατά 25%. Η αύξηση αυτή, αν γίνει δεκτή από την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα σημαίνει την πλήρη αναπροσαρμογή όλων των κρίσιμων δεικτών που αποδίδονται ως ποσοστό του ΑΕΠ. Θα φανεί έτσι αμέσως ότι οι συνολικές δημόσιες δαπάνες είναι κάτω από το 40% του ΑΕΠ, ενώ οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία και την παιδεία κινούνται σαφώς κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, όπως και οι δημόσιες κοινωνικές δαπάνες συνολικά.

Αυτό συνεπώς που χαρακτηρίζεται ως «**κρατισμός**» δεν είναι σε καμία περίπτωση οι αυξημένες δημόσιες δαπάνες και κυρίως οι κοινωνικές και αναπτυξιακές. Κρατισμός είναι ο στείρος παρεμβατισμός, η αδυναμία εκπλήρωσης των βασικών καθηκόντων και αποστολών του κράτους, η γραφειοκρατική και αγκυλωμένη αντίληψη για τη λειτουργία του, η σύγκρουση του τόσο με την κοινωνία όσο και με την οικονομία.

ε. **Το κράτος ως διαχειριστής κρίσεων** είναι, με άλλα λόγια, το θεμελιώδες ζήτημα για το σημερινό πολίτη που βιώνει τις αντιφάσεις και τις απειλές μιας κοινωνίας της διακινδύνευσης. Ένας πολίτης που καθημερινά παρακολουθεί φαινόμενα ανεξέλεγκτης και ακραίας βίας, πολέμους, τρομοκρατικές επιθέσεις, νέες μορφές οργανωμένου εγκλήματος, φυσικές καταστροφές, μεγάλες προσβολές του περιβάλλοντος και της οικολογικής ισορροπίας, ένας πολίτης που ακούει καθημερινά να διατυπώνονται αμφιβολίες για την βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος και τις αντοχές της αγοράς εργασίας, ένας πολίτης που βλέπει τα μεταναστευτικά ρεύματα από μία στενή οπτική γωνία, με αποτέλεσμα να τροφοδοτούνται ξενοφοβικές και ρατσιστικές αντιδράσεις, προσβλέπει σε ένα κράτος διαχειριστή κρίσεων.

Έχει συνεπώς ιδιαίτερη σημασία η συγκρότηση ενός κρατικού μηχανισμού ικανού να λειτουργεί άμεσα και αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση κάθε είδους κρίσεων, μικρών ή μεγάλων, από την πυρκαγιά στη Κασσάνδρα μέχρι τα μεγάλα ζητήματα της θωράκισης της εθνικής ακεραιότητας.

στ. **Το κράτος ως παραγωγός αγαθών και υπηρεσιών** είναι, τέλος, το πιο παραδοσιακό, αλλά και το πιο απλό πεδίο της όλης συζήτησης. Ένα κράτος που επιτελεί όλες τις άλλες λειτουργίες που είδαμε παραπάνω, δεν έχει κανένα λόγο να είναι άμεσος παραγωγός αγαθών και υπηρεσιών, εκτός από τον βασικό πυρήνα των αγαθών και υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, η παραγωγή και η διάθεση των οποίων με βάση ιδιωτικοοικονομικούς κανόνες είναι επιχειρηματικά ασύμφορη και άρα πρέπει να επιτελείται ή έστω να χρηματοδοτείται από το κράτος στη βάση μίας κοινωφελούς, αναδιανεμητικής αντίληψης.

Κατά τα λοιπά το κράτος οφείλει να λειτουργεί ως εγγυητής όχι μόνο της παροχής όλων των κοινωφελών υπηρεσιών και αγαθών και όλων των υπηρεσιών που θα χαρακτηρίζονται ως καθολικές, αλλά και της διατήρησης των τιμών των υπηρεσιών και των αγαθών αυτών στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο, είτε μέσα από την απελευθέρωση αγορών (που προωθεί ή επιβάλλει και η Ευρωπαϊκή Ένωση σε ευρωπαϊκό επίπεδο), είτε μέσα από την επιβολή κανόνων και αυστηρών μηχανισμών ελέγχου της ποιότητας των αγαθών και υπηρεσιών και της ελεύθερης και ομαλής λειτουργίας των σχετικών αγορών και υπηρεσιών.

Αυτό συνεπώς που ονομάζεται «**κρατισμός**» – για να επανέλθουμε στον πολιτικό πυρήνα του θέματος- είναι η πολιτική καταγγελία και η κοινωνική δυσφορία απέναντι στο αναποτελεσματικό, πελατειακό, άδικο και αντιαναπτυξιακό κράτος. Αυτό το «**κρατικιστικό**» κράτος ο πολίτης το νοιώθει και το θεωρεί εχθρό του. Ο πολίτης αντιθέτως προσβλέπει σε ένα σύγχρονο, «**αντικρατικιστικό**», αποκεντρωμένο, αντιγραφειοκρατικό, λειτουργικό, αποτελεσματικό, αναδιανεμητικό, δημοκρατικό κοινωνικό κράτος δικαίου που του προσφέρει το

αίσθημα της ασφάλειας και της δικαιοσύνης. Ο πολίτης δεν θέλει ένα θεσμικά μικρότερο ή οικονομικά ουδέτερο κράτος, αλλά ένα **άλλο κράτος** εναρμονισμένο με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες της κοινωνίας, δηλαδή της κοινωνικής πλειοψηφίας.

Σχόλια:

© Ευάγγελος Βενιζέλος 2006

Website by [Theratron](#)